

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรสำคัญยิ่งของชาติ เด็กวันนี้จะกลายเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ซึ่งจะมีส่วนในการกำหนดนโยบายและบริหารประเทศสืบแทนบุคคลรุ่นก่อนต่อไป เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสมรรถภาพหรือเป็นบุคคลที่ถ่างสังคมนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูของพ่อแม่ การฝึกฝนในโรงเรียน อิทธิพลจากเพื่อนฝูง ศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้จากสภาพสิ่งแวดล้อมในสังคม เป็นที่ยอมรับกันด้วยว่า สื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก เช่นเดียวกับครอบครัว โรงเรียนและกลุ่มเพื่อนฝูง เด็กและเยาวชนทั่วไปใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์และภาพยนตร์..... (บุญเลิศ ศฤคิลิก, 2525)

เด็กในยุคปัจจุบันถูกเลี้ยงให้โตด้วยสื่อสารมวลชน เพราะขณะที่เศรษฐกิจกำลังบีบรัดตัว เร่งรัดให้พ่อแม่ต้องทำงานมากขึ้น ทั้งลูกให้อยู่กับผู้อื่น โดยคนรับใช้หรือสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ หรือเทปบันทึกภาพ (วิดีโอ) เป็นพี่เลี้ยงดูแลเป็นเพื่อนลูกแทนตน (เสรี วงษ์มณฑา, 2527) จึงทำให้เด็กกับสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นทุกที ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจในเรื่องนี้ก็คือวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อมวลชนของเด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันว่า ในขณะที่เขามีความใกล้ชิดกับสื่อมวลชนมากขนาดนั้น พวกเขาใช้สื่อมวลชนเพื่อวัตถุประสงค์อะไรกันมากที่สุด สำหรับผู้วิจัย มีข้อสังเกตว่า เด็กและวัยรุ่นโดยทั่วไป น่าจะใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงมากกว่าเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น เพราะลักษณะประจำตัวของวัยรุ่นที่สำคัญก็คือ เขาต้องการความสนุกสนานมากกว่าคนในวัยอื่น เด็กวัยรุ่นอาจดูภาพยนตร์ติดต่อกันได้ถึงสามเรื่อง โดยไม่รู้สึกเหนื่อย อาจฟังวิทยุได้ตลอดวัน และอาจร้องเพลงได้โดยไม่เลือกเวลา (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2519)

การสื่อสารมวลชนและสังคมมนุษย์ เป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ยาก มนุษย์มักจะใช้ ผลผลิตของการสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องสนองความต้องการของตนเองทั้งด้านอารมณ์และสังคม ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ตั้งแต่ตื่นเช้าจนกระทั่งเข้านอน มีส่วนผูกพันกับกิจกรรมด้านการสื่อสารมวลชนมากมายหลายประเภท หลายรูปแบบเกือบตลอดเวลา เนื่องจากตามทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ถือว่าสื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม และเน้นว่าเป็นตัวเชื่อมเพื่อให้เกิด การรวมตัวกันเข้าของทุกส่วนในสังคม เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม สื่อมวลชน พยายามที่จะสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมทั้งที่เป็นรายบุคคล และที่เป็นกลุ่มก้อนอย่าง สม่าเสมอ (ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ 2531 : 81)

สื่อมวลชนคือสถาบันที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ประชาชน และมีบทบาท อย่างสำคัญในการหล่อหลอมผู้รับสาร มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของคนโดยทั่วไป รวมทั้งนักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้รับสารที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง นักศึกษาจะเป็นกลุ่มพลังสำคัญในการสร้าง อนาคตของชาติ ซึ่งนักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ก็เป็นส่วนหนึ่งของพลังกลุ่มนี้ด้วย มีหน้าที่ ในการศึกษาเพื่อให้เชี่ยวชาญในวิชาความรู้ และในขณะเดียวกันนักศึกษาก็ต้องการความสมดุลย์ ในชีวิต นั่นคือ ในขณะที่คร่ำเคร่งกับการเรียนก็ต้องการการพักผ่อน ในขณะที่เครียดกับชีวิตและ การงานความรับผิดชอบ ก็ต้องการสิ่งช่วยผ่อนคลายความเครียด และในขณะที่รับสารจาก สื่อมวลชนที่เป็นสาระความรู้ ก็ต้องการสารที่เป็นความบันเทิงด้วยเช่นเดียวกัน อันเป็นลักษณะ ธรรมชาติของเด็กที่อยู่ในวัยรุ่นหรือวัยนักศึกษา ที่เริ่มมีความเป็นอิสระและมีวัยที่เติบโตขึ้นอีกชั้น หนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาในสถาบันการศึกษาเอกชน เพราะพวกเขา มีทรัพย์สินและปัจจัย ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการซื้อหาความบันเทิงได้อย่างไม่เดือดร้อน และเป็นหลักธรรมชาติของมนุษย์ ทุกคนด้วยเช่นเดียวกัน ที่จำเป็นต้องแสวงหาความสนุกสนานรื่นเริง ความบันเทิงต่าง ๆ ให้แก่ ตัวเอง เพื่อเป็นการสร้างความสมดุลย์ให้แก่ชีวิต ตามข้อสรุปของ "ทฤษฎีการเล่น" ของ สตีเฟนสัน และสื่อมวลชนก็มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการในด้านนี้แก่ผู้รับสารมวลชนโดยทั่วไป ซึ่งเป็นเรื่องที่สื่อมวลชน ได้กำลังปฏิบัติหน้าที่นี้เป็นอย่างดีในปัจจุบัน

สื่อมวลชน มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง สร้างสรรค์ความสนุกเพลิดเพลิน ให้แก่สมาชิกในสังคม ซึ่งถือเป็นบทบาทหน้าที่หลักข้อหนึ่ง ตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของการ สื่อสาร (Structural Functional Approach) เพื่อสร้างความพึงพอใจ และสนองตอบ

ต่อผู้รับสาร ด้วยการเสนอสารที่สนุกสนานและให้ความเพลิดเพลิน ซึ่งมีอยู่มากที่สุด มากกว่า การเสนอเนื้อหาของสารในด้านอื่น ๆ ตามหลักฐานอ้างอิงจากงานวิจัยของ ดร. บุญเลิศ ศุภดิติก (2530) พบว่าเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นการแสดงดนตรี ละคร เกมส์ การละเล่น และภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศ โทรทัศน์เป็นสื่อสำหรับวัยรุ่นโดยเฉพาะ เนื้อหา รายการวิทยุเน้นหนักทางด้านบันเทิง คือ เพลงเป็นส่วนใหญ่ เนื้อหาทางหนังสือพิมพ์ ถ้าเป็น หนังสือพิมพ์คุณภาพเน้นการเสนอข่าวและสาระความรู้ แต่ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์ปริมาณจะเน้นการ เสนอข่าวและบทความเพื่อความบันเทิงมากกว่าเช่น คอลัมน์ซุบซิบสังคมและนวนิยาย จากผล การวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนไทยนั้นเน้นให้ความบันเทิงแก่ประชาชนเป็นอันดับหนึ่ง รองลง ไปจึงเป็นเรื่องของการให้บริการข่าวสาร ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับสาร สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความต้องการทางด้านจิตวิทยามวลชน เช่น การพักผ่อน การใช้ ความคิดสร้างสรรค์ การหนีตัวเอง ชดเชยความก้าวร้าว ผ่อนคลายความตึงเครียดจากปัญหา ต่าง ๆ (Escapism Catalyst) จากสภาพแวดล้อมที่ย่างยากลำบาก ช่วยให้การดำเนินชีวิตใน แต่ละวันเป็นไปได้อย่างราบรื่น เหมาะสมไม่ติดขัด (Social Lubrication) และเป็นเพื่อน ที่ดี โดยเฉพาะกับผู้รับสารวัยรุ่นอย่างนักศึกษา ซึ่งต้องใช้สื่อมวลชนอยู่ตลอดเวลาทั้งโดยตั้งใจ และไม่ตั้งใจ และมีความใกล้ชิดกับเนื้อหาของสารที่เป็นความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้น ในเมื่อชีวิตประจำวันของเด็กวัยรุ่น มีสื่อมวลชนใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลา จึง คิดว่าเขาคงใช้สื่อมวลชนเป็นเพื่อนให้ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เพื่อคลาย เหนงมากกว่าจะใช้ไปในทางอื่น จากข้อสังเกตนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจถึงลักษณะการใช้ สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงของเด็กวัยรุ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยรุ่นที่เป็นนักศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา คืออยู่ในวัยระหว่าง 17-25 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ค่อนข้างควบคุมยาก เนื่องจากเป็น เด็กที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ แต่ก็ยังไม่ใช่อายุผู้ใหญ่เสียทีเดียว มีความหวั่นเหินบิดามารดามากขึ้น เพราะบางคนถูกส่งเข้ามาเรียนกรุงเทพ ฯ ต้องดูแลตัวเอง ต้องคิดและตัดสินใจเอง ดังนั้น ในเรื่องการใช้สื่อมวลชน ก็จะเป็นเรื่องที่เป็นไปตามการตัดสินใจและความต้องการของเขา ซึ่งน่าสนใจใครศึกษาให้รู้ว่า การใช้สื่อมวลชนเพื่อสร้างความบันเทิงของกลุ่มนักศึกษาในระดับ อุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่จะเป็นพลังสำคัญสำหรับอนาคตของชาตินั้น มีลักษณะและวัตถุประสงค์อย่างไร

ในการศึกษาถึงเรื่องการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงของนักศึกษาวัยรุ่นในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษานักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุม เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนสนับสนุนให้คิดว่า นักศึกษาจะต้องใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง มากกว่าใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น ปัจจัยอย่างแรกก็คือ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ มีโอกาสได้เฝ้ามองพฤติกรรมของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ได้สังเกตเห็นว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบกิจกรรมที่สร้างความบันเทิงให้แก่พวกเขา มากกว่ากิจกรรมทางด้านอื่น รวมทั้งการใช้เวลาว่างส่วนหนึ่งไปกับการสร้างความบันเทิง เช่น ร้องรำทำเพลง ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ (ของส่วนกลางของมหาวิทยาลัย) หรือหากมีการแสดงดนตรีในมหาวิทยาลัย นักศึกษาก็มักจะไม่ว่างโอกาสและจะมาชุมนุมกันมากเป็นพิเศษ ปัจจัยประการที่สองก็คือ นักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นผู้มีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะเป็นที่ทราบกันอยู่ว่า ค่าหน่วยกิตในมหาวิทยาลัยเอกชน จะมีอัตราที่ค่อนข้างสูงกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐบาล อันแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีปทุมจะต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนได้ การมีฐานะทางเศรษฐกิจดี เป็นส่วนสนับสนุนให้นักศึกษามีโอกาสเป็นเจ้าของสื่อได้มาก และมีอำนาจพอสมควรที่จะจับจ่าย ชื้อหาความบันเทิงได้ตามต้องการ อันแสดงถึงควมมีโอกาสดีกว่าในการรับความบันเทิงจากสื่อมวลชน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะได้ศึกษาถึงลักษณะการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงของนักศึกษา เพื่อสะท้อนถึงบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อนักศึกษา

ในการวิจัย ได้กำหนดเรื่องที่จะศึกษาไว้ดังนี้คือ ลักษณะและรูปแบบในการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง (สื่อมวลชนประเภทใดบ้างที่นักศึกษาใช้เพื่อสร้างความบันเทิง, เนื้อหาที่นักศึกษาระบุว่าเป็นเนื้อหาที่ให้ความบันเทิง) และความสำคัญและประโยชน์ที่นักศึกษาได้รับจากการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง

ปัญหาในการทำวิจัย

นักศึกษาวัยรุ่นในมหาวิทยาลัยศรีปทุม มีลักษณะและความสนใจในการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงอย่างไร และสื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างความบันเทิงให้แก่นักศึกษาอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงลักษณะ รูปแบบในการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงของนักศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญและประโยชน์ที่นักศึกษาได้รับจากการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิง

ข้อสันนิษฐาน

นักศึกษาวัยรุ่นในมหาวิทยาลัยศรีปทุม ใช้สื่อมวลชนเพื่อต้องการสร้างความบันเทิงให้แก่ตนเอง มากกว่าการใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการใช้สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงเท่านั้น ไม่รวมถึงเพื่อประโยชน์อย่างอื่น
2. สื่อมวลชนเพื่อความบันเทิงที่เลือกศึกษาคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เทป เพลง รายการแสดงคอนเสิร์ต และภาพยนตร์ เท่านั้น

นิยามศัพท์

สื่อมวลชน หมายถึง องค์กรหรือสื่อที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ในงานวิจัยนี้เน้นสื่อมวลชนที่เป็นตัวสื่อ (หรือช่องทาง) ที่นักศึกษาใช้ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เทปเพลงทุกประเภท และการแสดงคอนเสิร์ต

บทบาทของสื่อมวลชน หมายถึง การทำหน้าที่ขององค์กรสื่อสารมวลชน ในการเสนอข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ไปยังผู้รับ โดยผ่านช่องทางหรือสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

การใช้สื่อมวลชน หมายถึง การรับเนื้อหาของข่าวสารจากสื่อมวลชน ด้วยการอ่าน การฟัง การดูหรือชม

ความบันเทิง หมายถึง ความพึงพอใจ ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความสุข ความสบายใจ การผ่อนคลาย และการได้รับในสิ่งที่ต้องการและพอใจ

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาภาคปกติของมหาวิทยาลัยศรีปทุม ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2534 ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำอยู่ในคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม งานวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติและพฤติกรรมการใช้สื่อมวลชนของนักศึกษา อันจะเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงการเรียนการสอน การมอบหมายงานที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนให้แก่นักศึกษา ให้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น
2. งานวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของความสนใจ และความต้องการของนักศึกษาวัยรุ่นในการใช้สื่อมวลชน และมีผลต่อเนื่องไปถึงความเข้าใจในพฤติกรรมของนักศึกษาวัยรุ่นด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย